



Life & Pension



Kostijn van Gerven,
directeur Pensioenfonds TNO

Beste lezer,

Ik schrijf dit voorwoord met gemengde gevoelens. Gemengde gevoelens op verschillende punten. Als eerste gaat het om het volgende aspect: de Jaarverslag Special bij deze Life & Pension staat in het teken van het jaarverslag over 2019. Een jaar met een mooi beleggingsrendement. En ondanks dat goede rendement konden we de pensioenen niet indexeren. Dat voelt niet goed, maar door de lage

rente was onze beleidsdekkingsgraad (<110%) te laag om te mogen indexeren.

Coronacrisis

Mijn tweede punt betreft de huidige coronacrisis. Het jaarverslag beschrijft de tijd van vóór de pandemie. Inmiddels is de wereld veranderd. De rente is nog lager geworden en de beurzen zijn in de maand maart fors gedaald. Inmiddels hebben de beurzen zich weer wat hersteld, maar de situatie op de markten is hoogst onzeker. Het Bestuur van het fonds probeert door het doorrekenen van verschillende scenario's zo goed mogelijk voorbereid te zijn op alle mogelijke ontwikkelingen op de markten. Iedere maand plaatsen we op de website een bericht over de actuele situatie van het fonds. Ik nodig u van harte uit om via de website de ontwikkelingen te volgen.

Toekomst pensioenstelsel

Mijn derde punt betreft de toekomst van het pensioenstelsel. Zoals u in de kranten en bij het nieuws op

onze site heeft kunnen lezen ligt er een conceptakkoord voor een nieuw stelsel. Bij het schrijven van dit voorwoord hadden nog niet alle partijen er mee ingestemd. Het nieuwe stelsel zal pensioenen individueeler maken, maar behoudt kenmerken van solidariteit. In het nieuwe stelsel zou de dekkingsgraad niet meer belangrijk zijn. We worden op de korte termijn minder afhankelijk van de rente. De situatie van een goed beleggingsrendement en niet kunnen indexeren - zoals ik dat in mijn eerste punt heb beschreven - zou daarmee dan niet meer aan de orde zijn. Maar er zijn nog heel veel punten die nader moeten worden uitgewerkt. Wat gebeurt er met de reeds opgebouwde rechten? Hoe vangen we schokken op de beurs op? De komende jaren zullen nodig zijn om het akkoord verder uit te werken en de pensioenwet aan te passen. Ook hiervan zal ik u periodiek op de hoogte houden.

Hartelijke groet,
Kostijn van Gerven
directeur



INSPIRATIE

Net besloten om langer door te werken

En toen kwam het coronavirus

Het overkwam Simon Pen. Simon is softwareontwikkelaar bij de Geologische Dienst Nederland, onderdeel van TNO, op de afdeling Geo Data & IT in Utrecht. In plaats van op kantoor te werken en tussen collega's te zitten, zit hij ineens thuis achter zijn laptop. Voor deze Life & Pension gaan we met hem in gesprek.

Wanneer heb je besloten om langer door te werken?

"Het laatste half jaar begon het te borrelen om wat langer door te werken. Ik heb toen een gesprek met mijn manager gehad, want ook vanuit het werk kwam de vraag of ik wat langer wilde doorwerken. Zodoende heb ik besloten om na het bereiken van mijn AOW-leeftijd een aantal dagen per week te blijven werken. Eigenlijk zou dat op 15 maart 2020 ingaan, maar dat is vervroegd naar 1 maart aangezien het druk was met een project."

En toen kwam de coronacrisis en hoorde je dat je thuis moest gaan werken. Hoe was dat voor jou?

"Dat was best vervelend. Voor mij is het contact met collega's een belangrijke reden om door te blijven werken. Het thuiswerken zit bovendien helemaal niet in mijn systeem; ik had dat nooit gedaan."

"Juist op pad gaan naar je werk en een doel hebben, dat vind ik fijn."

Heeft het ook kleine positieve kanten?

"Ik weet nu goed hoe online meetings via Teams en dergelijke werken. Dat is eigenlijk niet ingewikkeld. Het contact met collega's gaat nu via Teams. Het scrummen, de stand-ups en elke 2 weken een retro, doen we via online meetings en elke woensdag kletsen we een uurtje. Toch is het anders dan persoonlijk contact. Ik hoop dat we snel in een aangepaste setting weer naar kantoor mogen."

Wat zijn je plannen voor als je met pensioen gaat?

"Dan ga ik mijn huis opknappen, zodat het er ook in de winterperiode aangenaam is. Ook wil ik tijd nemen om het wat rustiger aan te doen en te reflecteren. En meer korte of lange reisesjes maken. Misschien dat ik ook weer gitaar ga spelen. En natuurlijk voetballen. Maar eerst hoop ik dat we weer naar kantoor mogen en dat ik ook weer met collega's kan voetballen. Nu staat dat door alle coronamaatregelen nog stil."

"Wekelijks een uurtje voetballen met collega's, daar kijk ik weer naar uit."

Heb je tot slot nog tips voor anderen die bijna hun AOW-leeftijd bereiken?

"Als de mogelijkheid wordt geboden om langer door te werken, dan is dat fijn. Al het is natuurlijk ook erg persoonsafhankelijk of je langer wil doorwerken. Anderen hebben misschien hele andere plannen. Langzaam je werk afbouwen vind ik in elk geval prettig. Als dat ook flexibel zou kunnen, dan is dat helemaal fijn."



Voor de groep ouderen hebben nu heel veel tijd, maar met beperkte vrijheid. Voor de Life & Pension hebben we voorbeelden op een rij gezet waarmee u de moeilijke tijd wat beter door kunt komen en kunt proberen om een beetje te genieten van de tijd die u nu voor uzelf heeft. De tips zijn verkregen via internet, vrienden, familie en eigen ervaring.

- Blijf een zo normaal mogelijk dag- en nachtritme aanhouden. Dit zal helpen om u zo goed mogelijk te blijven voelen.
- U heeft nu de kans om de dingen te doen, die u al heel lang wilde doen. Maak een to-do-lijstje van klusjes.
- Blijf in beweging binnen uw mogelijkheden. Doe eventueel oefeningen in huis om de spieren zo sterk mogelijk te houden.
- Bent u nog in het bezit van die ouderwetse spelletjes, haal ze dan uit de kast. Er wordt ook weer veel gepuzzeld.
- Probeer zoveel mogelijk contact te houden met familie en vrienden. Het is leuk om oude contacten weer op te pakken.
- Bel, app, mail of gebruik de videomogelijkheden of speel samen een online spel.
- Er zijn veel mogelijkheden om digitaal musea over de hele wereld te bekijken.
- Ga op zoek naar een nieuwe hobby. Begin aan de familiestamboom. Ga uitgebreid en vooral gezond koken en/of bakken. Doe dit ook voor anderen. Ga een dagboek bijhouden.

In de NRC van 30 maart van dit jaar stelt Wouter van Noort dat het niet de eerste

keer in de wereldgeschiedenis is dat er iets ergs gebeurt. In de stoïcijnse filosofie was het heel belangrijk om onderscheid te maken tussen wat er wel en wat er niet veranderd kon worden. Een van de wijsheden was dat je bezig moet zijn met iets, waar je invloed op hebt. Nu hebben we wereldwijd allemaal, als gevolg van een pandemie, geen macht over wat er gebeurt en we kunnen zelf daar niets aan veranderen. Dit is ook van toepassing op de coronacrisis. We moeten luisteren naar de autoriteiten en zelf verzinnen hoe we ons kunnen vermaken. De stoïcijnen wisten dat blijkbaar 2300 jaar geleden ook al.

Maak er maar het beste van en let op uzelf.



Wat moet u doen als... Drie praktische tips



1. Ik heb onverwachts grote, financiële zorgen



Het kan iedereen overkomen: ineens heeft u te maken met grote, financiële zorgen. Ga dan te rade bij het Sociaal Personeelsfonds. Zij staan voor collega's en gepensioneerden klaar en kunnen u wellicht helpen. Het SPF bestaat al zo'n 68 jaar. Het is een bijzonder initiatief van TNO voor TNO'ers en pensioengerechtigden. Wilt u daar meer over weten? Mail of bel de secretaris van het SPF Carla van Lit: spf@tno.nl of 06 - 55 46 15 64.

2. Ik wil weten wanneer mijn pensioen wordt overgemaakt.



Elke maand wordt rond de 23^e uw pensioenuitkering overgemaakt. Onze pensioenuitvoerder AZL verzorgt dat voor ons. Ook nu alle medewerkers van AZL thuiswerken, is dit proces gewaarborgd. Zodra het dus de 23^e van de maand is, staat uw pensioenuitkering op uw bankrekening.

3. Ik wil graag (weer) contact hebben met oud-collega's.



Via de vereniging van gepensioneerden (eTNOs) heeft u de kans om weer in contact te komen met oud-collega's. En dat niet alleen. eTNOs zet zich ook op andere terreinen in voor gepensioneerden. Ook is er het kwartaalblad de eTNOs Berichten. Voor €2,50 per maand bent u al lid. Wilt u meer weten? Ga naar www.etnos.nl of neem contact op met Herman Temmink: 055 - 533 77 23.

Meer weten?

Kijk op onze site www.pensioenfondstno.nl bij 'Wanneer in actie komen'. Of neem contact op met onze pensioenuitvoerder AZL: pf-tno@azl.eu of 088 - 1162 401.

Overleden pensioengerechtigden

Naam	Woonplaats	Leeftijd	Naam	Woonplaats	Leeftijd
Februari 2020			D. van Wijngaarden	Woudenberg	85
Mw. G.T. Pieterse-van Houwelingen	's-Gravenhage	92	Mw. J.T. Donks-Erwich	Schiedam	91
G. Egas	Dordrecht	73	Mw. A.E.M. Kramp-Doorduyn	Leiderdorp	65
FW.J. van Bochoven	Wageningen	94	P.A.A. Sevat	Helmond	93
R.H. Boswijk	Bergschenhoek	86	Mw. P. Los	Oude Wetering	87
H.J. Reitsma	Leiden	74	L. Toepoel	Ede	74
Maart 2020			Mw. C.H.J. van der Kooi-de Nie	Waalre	90
J. Kromjongh	's-Gravenhage	75	F.H. Versnel	De Lier	73
C. Suurland	Exloo	93	Mw. E.G. Pannebakker	Wageningen	100
H.J. Lelie	Lelystad	91	Mw. M.M. Weeda-Jeanselme	Amsterdam	87
Mw. J. van Balen-Heijting	Honselersdijk	71	Mei 2020		
Mw. H. Scheurkogel	's-Gravenhage	90	A.C. Verdegaaal	Soesterberg	75
T. Prins	Gees	91	F.G. Scheulderman	Amstelveen	81
Mw. C.J. Hoolboom-Smit	Zaltbommel	86	J.A. Klijn	Rhenen	71
A.F.M.G. Luijpen	Eindhoven	97	Mw. C.M.H. Vermeer-van Berkum	Eefde	90
Mw. A.M. de Koning	Amsterdam	92	J.N. Borsboom	Apeldoorn	81
P.G.W. Smulders	Leiden	80	Mw. S.M. Stouten	Leidschendam	83
Mw. G. van der Goot-Alberda	Rijswijk	94	Mw. A.C. van Buuren-Hoff	's-Gravenhage	84
W. Feikes zich noemende Feik	Leiden	90	H. Boer	Estepona, Spanje	87
Mw. H. Noort	Maasbommel	93	A.S.J. van Olderen	Rijswijk	71
W. van Herk	Delfgauw	81	Mw. P.M.L. van Vreeswijk-Lindhout	Delft	77
Mw. J.J. Zijlstra	Zoetermeer	68	J. Stapel	Gouda	82
Mw. G.C.M. Post-Hasselerharm	Borne	87	C.W. Lamberts	Delft	80
April 2020			Mw. E. Mos-Ottevanger	's-Gravenhage	94
J.S. Leemans	Berlicum	89	R. van der Vegt	Amsterdam	89
J.F. de Blaauw	Almere	78	W. van Wijk	Pijnacker	90
Mw. S.M.J. Bierwolf-Moerdjiman	Utrecht	85	J. Westra	Eindhoven	89
H. Kools	Aardenburg	80	J.F.C. Baesjou	's-Gravenhage	93
H. van Mechelen	Maarssen	79	P.G.A. van Rijt	Delft	92
J.B. Houwing	Haren	96	Mw. J.S. Sikkema-de Graaff	Zoetermeer	90
W.F.V. Vrisou van Eck	Zeist	73	Juni 2020		
Mw. B.D. Dekker-Jansen	Rotterdam	92	R. Hijmans	Schiedam	77
A. Neubauer	Magdeburg, Duitsland	81	C.M. Juffermans	Hillegom	92
H.C. Straatsburg	Amsterdam	90	W.J.M. Baeten	Loon op Zand	91
B.V. Jaspers	Heiloo	83	Mw. A.J. Hornung-Bangert	's-Gravenhage	85
Mw. M. Baas Becking-Koekebakker	Vierhouten	82	C.E.E. Kuntze	Bergen	93
Mw. L.M. Feikema-van der Hoek	Delft	82	Mw. H.P. Kerkhoven-Kitchen	Leidschendam	93
R. Gajadin	Zoetermeer	68	Mw. L. van Teunenbroek-Visser	's-Gravenhage	74
Mw. I.C. Huigen-Brudereck	Heelsum	92	P.J. Erkelens	Delft	86

Achter de schermen



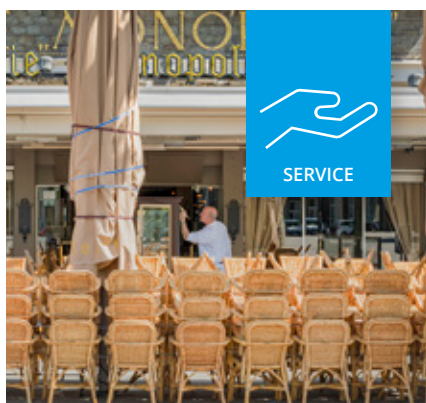
Normaal werken we in Rijswijk, maar de afgelopen tijd hebben wij vanuit huis gewerkt. Zolang dat nodig is, zullen we op die manier werken. We conformeren ons zoveel mogelijk aan het beleid van TNO. Ook onze pensioenuitvoerder AZL heeft naar onze mening gepaste maatregelen genomen om de continuïteit van de processen te waarborgen. Zo zijn

ook de uitbetaling van de pensioenen geregeld. Elke maand rond de 23^e worden die uitgevoerd.

Vanwege de coronacrisis komt ons crisisteam wekelijks bij elkaar. Via online meetings uiteraard. Speciaal hiervoor lag een draaiboek klaar. Dat konden we nu gelijk activeren. Ze monitoren de financiële situatie en

nemen waar mogelijk en waar nodig maatregelen.

En wilt u weten hoe we ervoor staan? Kostijn van Gerven, directeur van Pensioenfonds TNO, houdt u op de hoogte van de actuele situatie. En als u nog vragen heeft, dan kunt u ons uiteraard bellen (070 - 4138 602) of mailen (info@pftno.nl).



Stel dat ineens 1 inkomen wegvalt Wat betekent dat voor jullie pensioen?

Stel u en uw partner werken allebei en door de gevolgen van de coronacrisis verliest een van beide zijn of haar baan. Wat betekent dat voor jullie pensioen? Waar moet u dan op letten? Naast het verlies van inkomen nu, heeft het ook invloed op jullie pensioensopbouw. In de online editie van de Life & Pension staan we daar uitgebreid bij stil. www.lifeandpension.pensioenfondstno.nl

Toekomstig pensioengerechtigde?

De medewerkers van onze pensioenuitvoerder AZL zullen u zoveel mogelijk alles digitaal toesturen (pf-tno@azl.eu). Het is daarom van belang dat onze pensioenuitvoerder in het bezit is van uw e-mailadres.

Staat uw mailadres nog niet geregistreerd bij uw persoonlijke gegevens bij *Mijn pensioen*? Doe dat alsnog of bel 088 - 1162 401.



Een bericht van het Sociaal Personeelsfonds

Financiële zorgen?

De coronacrisis raakt de gehele Nederlandse samenleving, zo ook (pensioengerechtigde) TNO'ers. Niet alleen fysiek en mentaal, maar ook financieel. Vanuit het Sociaal Personeelsfonds van TNO helpen wij u graag weer financieel op weg. Maak gebruik van onze SPF Budgetcoach, SPF Grip op Schuld of de SPF Vakantiebijdrage.

Om gebruik te kunnen maken van de SPF diensten is lidmaatschap een voorwaarde. Lid worden van het SPF kost slechts 50 cent per maand.

Lees meer over de mogelijkheden op de site van Pensioenfonds TNO bij Documenten. U kunt zich aanmelden door een e-mail te sturen naar spf@tno.nl of bel de secretaris op 06 - 55 46 15 64.

SPF is een fonds ontstaan uit een solidariteitsgedachte en is van werknemers en werkgever. TNO, als werkgever, verdubbelt uw bijdrage waardoor het SPF nog meer kan doen.



Hoe staat Pensioenfonds TNO ervoor?

Via de site bij 'Nieuws' houdt Kostijn van Gerven, directeur van Pensioenfonds TNO, u regelmatig persoonlijk op de hoogte van de actuele situatie.

Lees zijn update of bekijk hieronder de cijfers van de afgelopen maanden.



Rien Paulus

Rien Paulus is verkozen als nieuw bestuurslid namens de

pensioengerechtigden. Hij volgt Joop Ruijgrok op. Het bestuur dankt Joop voor zijn waardevolle inzet voor het fonds gedurende vele jaren. Rien Paulus was bestuurslid namens de werkgever. Die functie was geëindigd vanwege zijn pensionering bij TNO. Op voordracht van de werkgever is hij opgevolgd door de heer Aloys Maas. Verder zijn twee aspirant-bestuursleden gestart namens de werknemers.

Coronacrisis



De dekkingsgraad is een momentopname en niet zoals de beleidsdekkingsgraad een gemiddelde van afgelopen maanden.

Dat betekent dat u in de dekkingsgraad het effect van de coronacrisis direct ziet. Op 31 december 2019 was de dekkingsgraad nog 108%, in maart 2020 heeft die op 94% gestaan en op 30 juni is die circa 97%.

Op dit moment is de kans op kortingen niet groot. Het fonds staat er relatief nog goed voor. Toch zou het kunnen dat we op termijn de pensioenen iets moeten korten.

Om u een beeld te geven waar uw pensioen op uit kan komen als het financieel mee- of tegenzit, staat vanaf dit jaar bij alle actieve deelnemers een navigatiemetafoor op het pensioenoverzicht (UPO). Alle pensioenfonds en verzekeraars rekenen met dezelfde economische scenario's.



Op die manier ziet u op welk bedrag uw pensioen kan uitkomen als het economisch mee- of tegenzit.

Cijfers mei 2020

Beleidsdekkingsgraad: 106,6% (januari 2020) en 102,2% (mei 2020)
Beleggingsrendement: 1,6% (januari 2020) en 0,02% (mei 2020)
Gemiddeld rendement extra kapitaal voor eigen risico bij NNIP voor Extra Pensioen, Netto Pensioen en TOP mei 2020: -1,73%

Wilt u meer weten over de financiële gezondheid van het pensioenfonds? Volg het nieuws op www.pensioenfondstno.nl of lees 'Kort nieuws' in de digitale Life & Pension op www.lifeandpension.pensioenfondstno.nl.

Colofon

Life & Pension is een uitgave van Pensioenfonds TNO voor deelnemers en pensioengerechtigden.

Tekst: Pensioenfonds TNO i.s.m.

Ernestien Honning

Vormgeving: Mariëtte Jongen

Fotografie: Chantal Vluggen, iStock

Redactie

Heeft u vragen of suggesties met betrekking tot Life & Pension, stuur dan een e-mail naar info@pftno.nl, bel naar 070 - 4138 602 of stuur een brief naar Pensioenfonds TNO, Redactie Life & Pension, Postbus 7018, 2280 KA Rijswijk.

Druk: Quantes

Oplage: 3.000 exemplaren

Rechten

Niets van deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder toestemming van Pensioenfonds TNO. Aan de inhoud van deze Life & Pension kunnen geen rechten worden ontleend.



Stichting Pensioenfonds TNO
Laan van Zuid Hoorn 165
2289 DD Rijswijk
Postbus 7018
2280 KA Rijswijk

Telefoon: 070 - 4138 602
Telefax: 070 - 4138 620
E-mail: info@pftno.nl
Website: www.pensioenfondstno.nl
Pensioenuitvoering AZL N.V.